

สมควรถกักรรรม

พระอรจรยัสงบ มนสนุสทุโต

ถกม-ตอบ ปญหกรรรม วณที่ ๓๑ สงหกรคม ๒๕๕๗

ณ วตุปกรสณตพุทธกรรรม (วตุปกรเชกรคองใหญ่) ต.หนองกววง อ.พธกรรรม จ.รชชบุรี

ถกม : เรอง “เพองนหมครบ”

หลวงพ้อ : คมถกมเนกร “เพองนหมครบ”...เตองวกรู

ถกม : กรบมมัสกรหลวงพ้อ มขอรบกวนเรองนถกมขอรบฏบตครบ มสนใจและมุงมนเพองจะทกรสมกรตงเตเมองปรกรมณ ๕ ปทที่แลว เพอหมกรหวังเพองใหเชอถงจตตนใหได้ ดวยควมอยกรูจกมนวเอเชนไร ดวยวธกรคลกรใช้กรวหนพุทธอตามคกรเทศนของหลวงพ้อ พยกรมทกรบอยๆ เทอที่มีโอกกรส แต่ทกรเทอไรก็ไมอกรรวมจตเป็นหนองได้ เพกรมณคองแฉลบไปโนนไปนองอยู่เรองๆ แต่ก็พยกรมควบคุมมน

จนกรทงเรองควบคุมใหมนอยู่ในคกรวหนพุทธอไดหนนชน เรองควบคุมไมใหแฉลบไปโนนไดหนนชนเรองๆ ตามลกรตบ แต่มนก็ไปตกรอยู่ที่กรวงค หกรไปเลย สติขกรดหกรไปดวยกัน กรลบมกรอกทกรก็เหมองชวงเวลนนั้นหกรไปโนนไมรู แต่กรลบบมกรสชนต กรรูทกรทกรวเบบนี้ไมมีปรเอชนตอกรบฏบตนณอน เพกรมณไมมีสติ ไมอกรใช้ปญญกรดกร ได้เลย จนรูสกรเหองและทอ เรองหมดหวัง คตวกรทกรอกรงไรเรองกรไม่มีวกรสกรทกรได้ในชกรดนี้ กรเคยเลกรคตกรหวังผลสมักรทกรที่จกรรวมจตเป็นหนองอกรตอไป แต่กรยงทกรไปเรองๆ ดองคตเพองวกรบฏบตบชกรองคสมเตจพระสมมกรสมพุทธเจอ พอแมครูบกรอรจรยั เป็นกรกรเก็บสสมบญกรมกรมีไป

แต่ตอกรมกรลบบมกรทกรได้ดวยควมบงเออง จตกรรวมเป็นหนองได้ กรคตวกรมนแยกจกรชนธได้ดองเตดขกรดจรงๆ มนเรองจกรกรคองๆ สงบหนองไปเรองๆ ปรนอกรกรเปลกรๆ ตอกรย ตอจตตกรงๆ หลกรยอกรง แต่ไมเอกรมน แลวมนก็รুবไปอยู่หนองๆ ณ ทที่ใดไมรู ดองหนองสงบมกร แต่มีสติตลอด สกพกมกรคตถงกรย แต่มนก็ไม่มี หกรกนไมเจอ

ผมพยายามจดคิดฝึงออกมารู้ความรู้สึกของกาย ผมรู้สึกอัจฉริยะมากๆ ไม่เคยมีความรู้สึกเช่นนี้มาก่อน ไม่รู้มันเกิดอะไรขึ้น สิ่งที่พบนั้นยากมากที่จะถ่ายทอดเรียบเรียงออกมาเป็นคำพูด ผมพยายามคิดทบทวนเส้นทางไปของมัน หลังจากนั้นก็เริ่มทำใหม่ แล้วทำได้บ้างไม่ได้บ้าง หลังๆ ก็ทำได้บ่อยขึ้น เหมือนเริ่มจำทางไปได้ เมื่อประมาณ ๒ ปีที่ผมเริ่มเอาสมาธิไปใช้พิจารณากาย ผมขอกกล่าวโดยสรุปนะครับ เพราะรู้สึกเรื่องมันจะยาวไปแล้ว (เกรงใจ)

สรุปว่า มาปัจจุบันนี้ผมเริ่มมองเห็นคนกับสัตว์ทุกชีวิตแทบไม่ต่างกันเลย เขาก็จิตหนึ่งเหมือนเราทุกอย่าง มันต่างกันแค่รูปร่าง (มันเป็นความรู้สึกจากข้างในโดยไม่ต้องใช้ความคิดเลย) เริ่มเคารพต่อกัน เห็นใจ ในบางเวลาก็สงสารเวทนา ไม่เกิดความคิดที่จะเอาเปรียบเบียดเบียนชีวิตอื่นอีกเลย ไม่ว่าจะมนุษย์หรือสัตว์

การรู้เห็นการเห็นการกระทำของคนไม่ว่าดีหรือไม่ดี ก็แค่รับรู้ พอเริ่มปรุง ก็รู้ได้ทันทีว่ามันกำลังปรุง มันแยกส่วนจากกันชัดเจนมากขึ้นทุกวันๆ แล้วก็เอากรรมเข้าจับตลอด (ไม่เหมือนเมื่อก่อนที่มันปนกันเป็นเนื้อเดียวกันเลยครับ) มันหมุนอยู่แบบนี้ เป็นปกติเสียแล้ว โดยไม่ต้องกำหนดว่าจะพิจารณาเลย แต่บางเวลาสันดานเดิมมันก็มา บางทีก็เอาไม่อยู่ก็มี แต่น้อยลงมากครับ คำถามคือ นี่คือการปกติหรือไม่ หรือผิดเพี้ยนอย่างไร ขอหลวงพ่ช่วยแนะนำด้วย

ตอบ : ถ้าอาการ อาการของการปฏิบัติ เวลาเริ่มปฏิบัติใช้ใหม่ เวลาเริ่มปฏิบัติ เราขัดข้องหมองใจไปทุกๆ เรื่อง ถ้าทำอะไรมันก็มีแต่ความขัดแย้งในใจมาตลอด แต่ถ้าเรามีสติมีปัญญาพยายามต่อสู้ พยายามกระทำของเรา ถ้าจิตมันดีขึ้นๆ มันก็เป็นแบบนี้สิ่งที่ว่าดีขึ้นๆ นี่ดีขึ้นแบบโลกๆ นะ มันยังไม่เข้าสู่สัจจะความจริง ถ้าเข้าสู่สัจจะความจริง เดียวจะอธิบาย แต่คำว่า “มันดีขึ้นเรื่อยๆ” มันมีคุณธรรมในหัวใจ เห็นไหม

ที่เขาว่ามนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐๆ มนุษย์ประเสริฐกว่าสัตว์เพราะมีศีลธรรม เพราะมีศีลมีธรรม มีคุณธรรม มีวัฒนธรรม สัตว์ สัตว์มันอยู่โดยสัญชาตญาณ แต่เวลาพระโพธิสัตว์ ในพระไตรปิฎก พระโพธิสัตว์ไปเกิดเป็นสัตว์ เป็นหัวหน้าสัตว์ มันก็มีความรู้สึกนึกคิดดีๆ แต่ความรู้สึกนึกคิดดีๆ คำว่า “สัตว์เดรัจฉาน” เขาไม่มีโอกาสจะ

บรรลุลุทธิได้ เพราะเขาไม่ใช่มนุษย์ ในเมื่อร่างกายมันขวางไปอย่างนั้นนะ ทางโลกนะ ในพระไตรปิฎกว่าไว้อย่างนั้น

ฉะนั้น สิ่งที่ว่า เป็นสัตว์ๆ คำว่า “มนุษย์ต่างจากสัตว์ๆ” ต่างจากสัตว์ก็ตรงนี้ ตรงที่มีสมอง มีความรู้สึกนึกคิด ถ้ามีความรู้สึกนึกคิด แล้วถ้ามันมีศีลธรรม มีศีลธรรม คือมีการฝึกหัด มีการฝึกหัด มีการฝึกฝน ฝึกฝนหัวใจของตัว ถ้าหัวใจของเรามันได้ ฝึกหัด เราศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ถ้าเราคิดแบบวิทยาศาสตร์ คิดแบบโลก เอามาเป็นตัวตั้งนะ เรายอมกันไม่ได้หรอก เรายอมกันไม่ได้หรอก บางทีคนที่มีความในหัวใจ คนที่มีความนี้ให้อภัย ให้อภัย เขา ช่วยเหลือเจือจานเขา ค้ำครองดูแลเขา แล้วถ้าทางวิทยาศาสตร์ล่ะ ก็มันทำผิด มันทำผิดก็ต้องลงโทษสิ มันทำผิดก็ต้องเป็นอย่างนั้น นี่คิดแบบวิทยาศาสตร์ไป

แต่ถ้าคิดแบบธรรม แบบธรรมคือคนที่มีความธรรมนะ

แต่คิดแบบกิเลส คนที่ไม่มีคุณธรรมเขาพยายามสร้างอิทธิพล เขาสร้างอิทธิพลนะ เขาใช้อำนาจของเขา เขาใช้ความรุนแรงของเขา เขาสร้างอิทธิพลให้คนยอมรับ เขาไปข่มขู่ เขาไปกดขี่ขูดรีดคนอื่น เขาสร้างอิทธิพลขึ้นมา เห็นไหม คนที่ไม่มีคุณธรรมมันร้ายกว่า มันร้ายกว่าคือว่ามันไปปล้นชิงเขา มันไปกดขี่เขา มันใช้อิทธิพลครอบงำเขา นั่นนะคนที่ไม่มีคุณธรรม คนที่จิตใจโหดร้าย คนที่จิตใจเป็นกิเลส นี่ถ้าด้วยกิเลส

แต่ถ้าโดยจิตใจที่เป็นวิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์มันก็พิสูจน์โดยข้อเท็จจริง ที่นี้ข้อเท็จจริง แต่ถ้าคนที่มีความคุณธรรม ข้อเท็จจริงเป็นแบบนี้แหละ แต่คนที่ใจที่มีความคุณธรรมนะ เขามีความจำเป็น เขามีความจำเป็นสิ่งใดเขาถึงทำแบบนั้น จริตนิสัยเขา คิดแบบนั้น เขารู้เท่าไม่ถึงการณ์ เขาทำอย่างนั้น นี่พูดถึงทางธรรมนะ ถ้าพูดถึงทางธรรม ธรรมมันเป็นแบบนี้ ถ้าคิดแบบวิทยาศาสตร์ คิดทางโลก มันก็ไปอีกอย่างหนึ่ง แต่พอจิตใจมันพัฒนาขึ้น มันดีขึ้น ที่ว่ามันดีขึ้น จิตใจมันดีขึ้น เรามองสิ่งใดดีขึ้น มันดีขึ้นแบบที่มีความคุณธรรม มีความคุณธรรมในใจ แต่ถ้ามีภูมิธรรมที่จะอธิบาย นั่นมันไปอีกแบบหนึ่ง

เขาถามว่าเขาเพี้ยนหรือเปล่า

ไม่เพี้ยน ไม่เพี้ยนเพราะอะไร ไม่เพี้ยนเพราะมีสติ ไม่เพี้ยนเพราะมีความเข้าใจได้ ถ้ามีความเข้าใจได้ว่าเราทำสิ่งใดมันเป็นประโยชน์หรือไม่เป็นประโยชน์ แต่ถ้าเราขาดสติ เราสำคัญตน สำคัญตนว่าเป็นอย่างนั้นๆ ดูลิ คนที่ขาดสติ คนที่จิตหลอนนะ คนที่จิตหลอนเขาเห็นคนจะไปทำร้ายเขาตลอด เขาเห็นคนจะไปทำร้ายเขาจนเขาอยู่ไม่ได้ จนแบบว่าเขามีอาการทางจิตเลย ไอนั้นถึงคนเพี้ยน นี่เพราะว่าจิตเขาหลอน

แต่ของเรา นี่เขาถามว่าอย่างนี้เพี้ยนไหม

อย่างนี้ไม่เพี้ยน อย่างนี้ไม่เพี้ยน ไม่เพี้ยนเพราะอะไร ไม่เพี้ยนเพราะว่าปุถุชน กัลยาณปุถุชน ปุถุชนคนหนา คนหนามันยึดมั่นอารมณ์ของตัว คนหนาใจ คนหนานี้ไม่เท่าทันตัวเอง เวลาสิ่งใดกระทบแล้วใช้อารมณ์รุนแรงอย่างนั้นนะ อารมณ์เกิดอย่างไรก็เชื่อความรู้สึกของตัวอย่างนั้น นี่คนหนา แต่ถ้ากัลยาณปุถุชน รูป รส กลิ่น เสียง เป็นบ่วงของมาร เป็นพวงดอกไม้แห่งมาร

เสียงสักแต่ว่าเสียง รูปสักแต่ว่ารูป สักแต่ว่าได้ไหม

สักแต่ว่า ได้ ถ้าสิ่งใดที่เราไม่ผูกพัน แต่สิ่งใดที่เรารักเราสงวนนี้ไม่ได้ ไม่ได้สักแต่ว่าได้หรือเปล่า สักแต่ว่าไม่ได้ ไม่ได้เพราะอะไร เพราะเราไม่ได้ฝึกใจ

แต่ถ้าเราศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า ให้อูโลกนี้สักแต่ว่าโลก โลกนี้ สรรพสิ่งในโลกนี้มันสักแต่ว่า แล้วกลับมาถอนอัตตานุภิกขุ กลับมาถอนภิกขุมานะที่ความเห็นนั้น

เรามองอยู่แล้วว่าโลกนี้สักแต่ว่า ถ้าสักแต่ว่ามันก็เป็นสักแต่ว่า มันอยู่ข้างนอกมันเป็นเรื่องของโลก แต่ความรู้สึกของเรา อัตตานุภิกขุ ภิกขุความเห็นถูกเห็นผิด ความเห็นต่างๆ เธอจงมองโลกนี้สักแต่ว่า แล้วกลับมาถอนนะ กลับมารู้เท่าทันใจตัวที่รู้สักแต่ว่านะ

ฉะนั้น ถ้ารูป รส กลิ่น เสียง เป็นบ่วงของมาร เป็นพวงดอกไม้แห่งมาร เราก็ไหลไปตามมัน นี่ปุถุชน กัลยาณปุถุชน ที่นี้กัลยาณปุถุชน มันจะเป็นกัลยาณปุถุชนเพราะ

คำถาม คำถามว่า ผมฟังเทศน์หลวงพ่อกา ภาวนามา ๕ ปี ก็คิดว่ามันจะไม่ได้แล้วละ พอทำขึ้นไป

นี่อยากทำ อยากเป็น มันมีความอยาก ที่นี้พอคิดว่าคงจะไม่มีวาสนาแล้วละ เพราะเราทำมาตั้ง ๕ ปีแล้วยังไม่ได้แล้วละ ก็เลยทำไปเพื่อบูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทำไปด้วยความเป็นจริง พอทำไปด้วยความเป็นจริง มันขึ้นไป เห็นไหม มันจะลง มันจะเป็นอย่างไร ถ้ามันจะลง สิ่งทีเวลามันขึ้นไป มันลงไป ถ้าจิตมันลงนะ เราพุทโธไปเรื่อย ๆ

จำคำนี้ไว้ให้ตึนะ ที่ว่ามันจะวูบ มันจะเห็นสิ่งใด เกาะพุทโธไว้ อาการที่รู้ อาการที่เห็น ที่มันจะแยกไปรู้ไปเห็นต่าง ๆ นั้นแหละพวงดอกไม้แห่งมาร มันจะให้เราติดใจ

บางคนพอจิตมันเริ่มสงบ เริ่มมีกำลังขึ้น มันจะไปรับรู้ร้อยแปดพันเก้า ถ้าจิตคึกคะนอง ในจำนวน ๕ เปอร์เซนต์ที่ว่าคึกคะนอง มันจะหลุดไปนั่งบนก้อนเมฆเลย มันจะหลุดไปรู้อะไรแปลก ๆ เลยละ แล้วคิดว่าความรู้อันนั้นนั้นเป็นความจริง เห็นไหม มันเป็นพวงดอกไม้แห่งมาร มันล่อมันหลอก มันล่อมันหลอก ทีนี้ถ้ามันล่อมันหลอก เพราะเรามีใจ แล้วคนอื่นเขาไม่มี

แต่บางคนเขาไม่มีละ มันสงบก็สงบไปเฉย ๆ ไม่สงบก็นั่งหลับไปเลยละ มันก็หายไปเลยเหมือนกัน ต้องพุทโธไว้เฉย ๆ ก็มันไม่มี มันไม่มีอะไรล่อลวงมันนะ แต่เวลาถ้ามันไม่มี

แต่ถ้าคนที่มันมีกำลัง มันมีความรู้แปลก ๆ เวลาถ้าจิตสงบแล้วมันจะมีกำลังมากกว่า ฉะนั้น สิ่งที่มีลวงมันหลอกมันล่อ ถ้าเราพุทโธของเราไป อย่าทิ้ง อย่าทิ้งผู้รู้ อย่าทิ้งพุทโธ พุทโธไปเรื่อย ๆ พุทโธไปเรื่อย ๆ

แล้วบอก “พุทโธไปนี่เรื่อย ๆ แหม! เมื่อไหร่มันจะจบเสียทีนี้ละ”

พุทโธไปเรื่อย ๆ นะ ถ้ามันละเอียดเข้าไปนะ เดี่ยวมันจะมหัศจรรย์ มหัศจรรย์เลย แล้วเมื่อไหร่มันจะมหัศจรรย์เสียที ก็รอมหัศจรรย์ ก็บอกว่าอยากเจอมหัศจรรย์ มันก็เลยไม่เจอใจ

แต่คำถามบอกว่า ๒ ปีหลังนี้เวลาเขาปฏิบัติไป เขาทำของเขาเพื่อบุชาของคัมภีร์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ปฏิบัติไปแล้วมันเป็นขึ้นมา มันเป็นขึ้นมา ที่นี้พอเป็นขึ้นมา มันเป็นขึ้นมา แล้วเขาบอกว่าเขาทำต่อเนื่อง เดียวนี้มันดีขึ้นชัดขึ้น อะไรของเขา

อันนี้มันอยู่ที่ความชำนาญ ถ้าความชำนาญแล้วนะ เวลาจิตสงบแล้วออกจากรู้ที่ว่าคำว่า “ออกจากรู้” พอออกจากรู้กาย ออกจากรู้เวทนา ออกจากรู้จิต ออกจากรู้ธรรม มันเป็นอย่างนั้นจริงๆ

แต่คำถามของเราไง นี่คำถามนะ “แต่ต่อมาผมกลับทำได้ด้วยความบังเอิญ จิตรวมลงเป็นหนึ่ง ผมคิดว่ามันแยกจากขั้นนี้โดยเด็ดขาดจริงๆ”

นี่ “ผมคิดว่ามันแยกจากขั้นนี้” เห็นไหม เรายังไม่เห็นใจ ถ้าอาการของสมถะนะ ถ้ามันรวมลง ขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปปนาสมาธิ

ขณิกสมาธิ เวลาจิตมันสงบแล้ว มันสงบแล้วมันก็ถอยออกมา เดียวมันก็มีความสงบ มันก็มีความอบอุ่นอยู่ในหัวใจ เราทำสมาธิได้ นี่ขณิกสมาธิ

แต่ถ้าเป็นอุปจาระ มันมันคงขึ้น พอมันคงขึ้น มันออกจากรู้ได้ ออกมารับรู้ได้ นี่อุปจารสมาธิ

ถ้าพุทโธต่อเนื่องไป มันก็จะลงอัปปนา มันสักแต่ว่ารู้ คือว่ามันรู้อะไรไม่ได้เลย แต่รู้โดยตัวมันเอง นี่อัปปนาสมาธิอย่างนี้ อย่างนี้จะใช้ปัญญาไม่ได้ แต่อย่างนี้มันจะมีกำลังมาก อย่างนี้มันจะมีความสุขมาก อย่างนี้มันจะมีความลึกซึ้งมาก นี่เขาเรียกว่ามันอัปปนาสมาธิ ถ้ามันคลายตัวออกมา มันคลายตัวออกมาอยู่ในขั้นของอุปจาระ อุปจาระ จิตมันสงบ แต่มันรับรู้ได้ มันรับรู้ได้ รับรู้กาย รับรู้เวทนา รับรู้จิต รับรู้ธรรมได้ ถ้ารับรู้ได้ มันก็พิจารณาได้ แต่ตรงนี้ถ้าเรามีสติควบคุมให้ดี แล้วแค่ไหนละ

คำว่า “รับรู้ได้” นี่เป็นมรรคนะ รับรู้ได้คือว่ามันมีสัจจะมีความจริง แต่คำว่า “รับรู้ไม่ได้” มันเป็นเองไง เหมือนฝันนะ เหมือนฝันมันวูบวาบ บริหารไม่ได้ มันไม่มีเหตุไม่มีผล ฉะนั้น ไม่มีเหตุมีผล มันอยู่ที่อำนาจวาสนา จิตบางคนเป็นได้ จิตไปพักผ่อนได้ จิตไปรู้ไปเห็นอะไรก็ได้ แต่เราทำอะไรไม่เป็นหรอก

ถ้าทำอะไรเป็นนะ ทำอะไรเป็น มันบริหารได้ มรรค เวลามันพิจารณาได้ มันเคลื่อนได้ ปัญญามันหมุนได้ ถ้าปัญญาหมุนได้ ธรรมจักรมันเคลื่อน เวลามันเคลื่อนนี้วิปัสสนา

แต่บอกว่า เวลาจิตผมรวมลงเป็นหนึ่งเดียวเลย แล้วไปถึงแล้วมันแยกชั้นเลย มันดีดบี้ง! ออกมาเลย

นี่คำถามมันก็ฟุ้งซัดๆ อยู่แล้วว่าจะอย่างนี้มันเป็นโดยจิตมันเป็นไปเอง ถ้าจิตมันเป็น มันรับรู้แล้วมันปล่อยวางเข้ามา นี่มันรับรู้ แต่ที่ว่าอารมณ์รู้สึกมันมหัศจรรย์ มันแปลก

เพราะมันแปลกแน่นอน ที่ว่า พอมันลึกเข้าไป โอ้ย! มันขาด จิตมันสงบนิ่ง มันผ่านอาการแปลกๆ เข้าไป ต่อจากกายเป็นจิตต่างๆ ผ่าน มันผ่านไป บอกไม่ถูก

อันนี้ละ เวลาคนที่เขาภาวนาแล้วเขาไปเห็นนิมิต คนที่มีนิมิต ดูอย่างหลวงตา ท่านสอนแม่ชีแก้วสิ ถ้าวันไหนภาวนาไม่ออกไปรู้อะไร วันนั้นไม่ได้ภาวนา ถ้าภาวนาต้องรู้อย่างนี้ ต้องไปรู้ไปเห็นรอบโลกเลย ต้องไปเห็นทั่วจักรวาลเลย เออ! วันนั้นภาวนาดี ถ้าวันไหนไม่ได้ไปเห็นอะไรเลย วันนั้นภาวนาไม่ดี ภาวนาไม่ดี

สุดท้ายแล้วหลวงตาก็สอนนะ ให้ออกบ้างก็ได้ ไม่ให้ออกบ้างก็ได้ คือว่า ๕๐-๕๐ คือว่าถ้าเอาไม่อยู่ มันจะไป ก็สุกวิสัย แต่เราต้องมีเจตนาตั้งใจว่าจะเอาจิตไว้ไม่ให้ ออก คือให้มันเป็นสมาธิ ให้ฐานให้มันตั้งมั่น

คนเวลามันคุ้นเคยแล้ว “ไม่ได้ อย่างไม่รู้ก็ได้”

พอไม่ได้ ท่านไ่ล้งเลย “ถ้าไม่ได้ ไม่ต้องทำ”

สุดท้ายแล้วก็ไปพยายาม เพราะว่าท่านไ่ล้งแล้ว พอไ่ล้งแล้วก็พยายามตั้งไว้ คือ ตั้งสติไว้ รั้งไว้ เหนื่อยมาก ทุกข์ทรมานมาก เพราะอะไร เพราะของมันเคยไป ของมันเคยไปนะ ปล่อยนี้ไปทันทีเลย เหนื่อยรั้งกันจนสุดฤทธิ์สุดเดช แล้วพอมันเริ่มดีขึ้น ทันขึ้น ไอ้กำลังนั้นก็เบาลงๆ ความที่เหนื่อยรั้งเบาลง มันอยู่ตัวของมัน เห็นใหม่ พอมันนิ่ง มันไม่ออก โอ้โฮ! กำลังมันมหาศาลนะ แล้วมันมหัศจรรย์เพราะอะไร เพราะเราเหมือนคนใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ใช้จ่ายเกินตัวอยู่อย่างนั้นนะ แล้วพอเราไม่ใช้ปั๊บ โอ้โฮ!

เงินมันจะกองมหาศาลเลย พอมันไม่ไปอย่างนั้นปั๊บ พอเริ่มอยู่ปั๊บ เริ่มจับ เริ่มไปเห็น
 ภาย เห็นเวทนา มันก็พุ่งไปแล้ว มันเป็นไปได้อย่างไร

แต่นี้เขาว่า “แต่ต่อมา ผมกลับได้โดยความบังเอิญ”

คำว่า “บังเอิญ” คือมันลงเอง มันลงเองโดยที่มันลงสมาธิเอง แล้วเราไม่ได้โน้มน
 ไป ไม่ได้เห็นอะไรไป แล้วบังเอิญมันก็รู้เห็น เห็นใหม่ เหมือนมันขาด ชั้นของมันขาดไป
 เลย

อันนี้มันเป็นอัตโนมัตติ มันเป็นไปโดยกำลังของจิต มันเป็นไปโดยอำนาจวาสนา
 เราจะไม่บอกว่ามันผิดทั้งหมดนะ เราจะไม่บอกว่าผิด แล้วเราก็ไม่ได้บอกว่าเพี้ยนด้วย
 แต่เราบอกอาการที่มันเป็น มันเป็นไปโดยตัวมันเอง มันไม่ได้เป็นไปโดยมรรค

ถ้าเป็นไปโดยมรรค จิตมันสงบแล้วเรารำพึงไปที่กาย จิตเห็นอาการของจิต
 ถ้าเห็นชำนาญแล้ว พอคนเคยเห็นแล้ว คนเคยชำนาญแล้ว พอจิตสงบแล้ว พอระลึกให้
 มันเป็นไป มันเป็นที่นี้ ถ้าคนชำนาญแล้ว

แต่ถ้าคนที่ยังไม่ได้ชำนาญ คือเราไม่ได้บริหารจัดการ มันเป็นไปโดยสมุทัย
 มันเจือปน โดยสมุทัย โดยกิเลสมันมีส่วนร่วม แล้วกิเลสมันก็บังงาใจ มันบอกว่ารู้เห็น
 อย่างนี้ๆ แล้วมันไม่จบหรือ มันไม่จบ มันต้องให้เราเป็นคนบริหารจัดการ มรรค
 สามัคคี มรรคสมดุล ความสมดุลคือการปฏิบัติสมเหตุสมผล ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่
 ธรรม ธรรมะถึงเป็นสัจธรรม

ผู้ใดปฏิบัติธรรมไม่สมควรแก่ธรรม ปฏิบัติธรรมโดยการดันเดา กับปฏิบัติธรรม
 โดยสันนิษฐาน เดี่ยวนี้เขามีสันนิษฐานๆ คือมันเดาทั้งนั้นนะ มันเดาทั้งนั้นนะ มัน
 คาดหมายทั้งนั้นนะ แต่พูดให้มันสวย สันนิษฐานเอา สันนิษฐาน จะบอกว่าเดา มันเป็น
 คำลูกทุ่งๆ ถ้าบอกว่า คำว่า “สันนิษฐาน” นี่มันโก้ สันนิษฐานเอา

ก็มึงเดาทั้งนั้นนะ ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ผู้ใดปฏิบัติไม่
 สมควรแก่ธรรม ผู้ใดดันเดาธรรมจะได้ธรรมะดันเดา

อันนี้มันไม่ได้ตันเตา มันเป็นไปโดยอำนาจวาสนาบารมี เห็นไหม พุทโธฏ
มันเป็นไปเอง แล้วมันก็วูบไปเรื่อยๆ มันวูบลง มันวูบลงแล้วมันก็ไปเห็นไปรับรู้ว่ามัน
ละชั้น

มันละชั้นเพราะอะไรละ มันละชั้นเพราะเราไม่จับมันไง เราวางของไว้ มัน
ก็ไม่มีใช้ไหม เตียวมันก็จับอีก เพราะอะไร เพราะมันยังไม่เห็นโทษไง ของมันมีอยู่
ความคิดมันเกิดดับ เวลามันดับไปแล้ว เตียวมันก็เกิดอีก ความคิดความวิตกกังวลในใจ
มันมีอยู่ แล้วเรามีความวิตกกังวลในใจเราก็ปล่อยวาง แล้วเตียวมันก็มาอีก เพราะอะไร
เพราะเรายังไม่ได้บริหารจัดการ ไม่ได้ใช้ปัญญาพิจารณาแยกแยะจนเห็นโทษของมัน
ตามความเป็นจริง

ถ้าเห็นโทษตามความเป็นจริง มันปล่อยวาง ถ้าเห็นโทษตามความเป็นจริง
เขาปล่อยวาง เขาเรียกว่าตักทังคปหาน มันยังเป็นการปล่อยวางชั่วคราว ถ้าการปล่อย
วางจริง มันยังเป็นการปล่อยวางชั่วคราวเลย แล้วถ้ามันไม่ได้ปล่อยวางจริง มันปล่อย
วางโดยกำลังของสมาธิ มันปล่อยวางโดยความที่เรามหัศจรรย์ มันปล่อยวาง มัน
ปล่อยวางโดยเหมือนน้ำท่วม

น้ำท่วมแล้วเวลาน้ำลด มันก็ลด เวลาน้ำมา น้ำก็ท่วม มดก็ตายหมด น้ำมา
ปลากินมด

น้ำมา ปลากินมด เพราะน้ำท่วม มดก็ลอยเป็นแพเลย น้ำลด มดกินปลา พอ
น้ำลด น้ำลด ปลามันก็ตายใช้ไหม มดมันก็ไปกินปลา น้ำมา ปลากินมด น้ำลด มดกิน
ปลา อ้าว! ก็อยู่อย่างนั้นนะ มันก็เป็นธรรมชาติ

เวลาจิตมันลง มันดีดลงเลย แล้วชั้นมันหลุดเลย มันปล่อยเลย...น้ำมา ปลา
กินมด เตียวน้ำลด มดจะกินปลา นี่เวลาธรรมมันแข็งแรงขึ้นมา ก็เลสมันก็ยุบยอบลง
เวลาน้ำลดแล้ว น้ำลด เตียวมดจะกินปลา น้ำมา ปลากินมดแล้ว น้ำมา ปลากินมด มด
มันลอยหมด

กรณีมันเป็นแบบนี้ มันไม่ได้เพี้ยน มันเป็นไปโดยสมณะ คือจิตมันสงบแล้ว
มันไปรู้ไปเห็นอะไรที่มหัศจรรย์ เราก็มหัศจรรย์ ใช้ แต่ความมหัศจรรย์นี้เราพุทโธของ

เราต่อเนื่องไป พุทโธจนจิตมันสงบได้ จิตสงบได้ สงบได้ก็อย่างที่โยมเป็นอยู่ที่นี่ แล้วเวลา
จิตเห็นอาการของจิต พอสงบแล้วจิตตั้งมั่น ถ้าสัมมาสมาธิ มันจะไม่ออกไปรับรู้สิ่ง
ต่าง ๆ มันจะสงบในตัวเอง

ถ้ามันออกไปรับรู้สิ่งต่าง ๆ นั้นนะมีจก คือส่งออก ไปรู้เห็นต่าง ๆ มีจกทั้งนั้นนะ
มันมีสมุทัยมันเจ็บปน ถ้ามันไม่ส่งออก คำว่า “ส่งออก” เวลาจิตเห็นอาการของจิต มัน
ส่งออกหรือเปล่า

จิตเห็นอาการของจิต จิตมีกำลังแล้ว จิตมีกำลัง จิตโน้มน้ำไปสู่วิปัสสนา วิปัสสนา
คือปัญญาการรู้แจ้ง ถ้าปัญญาการรู้แจ้ง จิตมันเป็นสัมมาสมาธิ มันมีกำลังแล้ว มันโน้มน้ำ
ไปเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม แล้วมันใช้วิปัสสนา นี่มันเป็นงาน มันไม่ใช่
ส่งออก

การส่งออกคือการส่งออกโดยกำลังของสมุทัย การส่งออกโดยขาดสติ การ
ส่งออกโดยที่เราไม่ได้บริหารจัดการ สันนิษฐาน สันนิษฐานให้มันเป็นไปเถอะ ให้มันพุ่ง
ไปแล้วกูสันนิษฐานเอา ไปเห็นอะไร กูก็นั้นนะมรรคผลนิพพาน ไปรู้ไปเห็นอะไรมันก็ว่า
นี่ผลของกู ๆ มันไม่ได้มรรค

ถ้ามันเป็นมรรค เราจิตสงบแล้ว จิตมีกำลังแล้วเราโน้มน้ำไป ถ้าเห็นกาย เห็น
เวทนา เห็นจิตตามความเป็นจริง เห็นใหม่ จิตเห็นอาการของจิต ตรงนั้นเราได้จับแล้ว
พิจารณา ไม่ใช่สันนิษฐาน ไม่ได้สันนิษฐาน สมเหตุสมผล สมเหตุสมผลโดยการกระทำ
สมเหตุสมผลของศีล สมาธิ ปัญญา สมเหตุสมผลในสังขาร ถ้าทำอย่างนี้มันจะดีขึ้น
ของมัน จะดีขึ้นของมัน ดีกว่าที่มันเป็นอย่างนี้แล้วมันจะเป็นอย่างไรต่อไป ถ้ามันเป็น

จะบอกว่ามันเพี้ยน มันก็ไม่ได้เพี้ยน ถ้ามันเพี้ยนนะ มันต้องเชื่อเรื่องนี้เรื่อย ๆ
เชื่อจนมันทั้งฐานเลย ทั้งฐานไปมันก็ไปอยู่ที่ความรู้ความเห็น มันก็เหมือนกับที่ว่าพวก
เสพยาเขาจิตหลอน เขาเห็นคนจะมาทำร้ายเขาตลอด ถ้ามันปล่อยไป ๆ มันไปอยู่ข้าง
นอก มันทั้งตัวมันเองไป เดี่ยวมันกลับไม่ถูก มันก็ง เราเป็นเทวดา เราเป็นยมบาล เรา
เป็นหมดเลย เพราะจิตมันส่งไปเป็น มันทั้งตัวมันนะ นั้นนะถ้าว่าจะเพี้ยน ๆ อยู่นั้น
อย่างนี้จะเพี้ยน

แต่ตอนนี้เรารู้ตัวเราอยู่ เพราะเขาห่วง เห็นใหม่ อย่างนี้ผมเพี้ยนใหม่

ยังไม่เพี้ยน ไม่เพี้ยน แต่มันก็ไม่ใช่ว่าถูกต้อง จะเพี้ยน มันก็ยังไม่เพี้ยน เพราะเรายังมีสติปัญญาของเราอยู่ เพราะเรารู้ถูกรู้ผิด แต่ว่าจะถูกต้องแล้ว เพราะคำว่า “ถูกต้องแล้ว” หมายความว่า เขาบอกว่า “สักพักหนึ่งคิดถึงกาย มันก็ไม่มี หาไม่เจอ ผมพยายามจนมันติดผิงออกมา”

มันติดผิงออกมา อันนี้มันเป็นไปโดยอัตโนมัติ มันเป็นไปโดยกำลังของจิต จิตของคนมันแตกต่างกันหลากหลาย ความรับรู้ของคนมันแตกต่างกัน ความชอบของคนมันก็แตกต่างกัน ความเห็นของคนก็แตกต่างกัน แล้วสิ่งใดที่ไปสะกิดสะเกาเขามันก็แสดงตัวของมันออกมา ถ้าแสดงตัวแล้วเราก็กว้างไว้ เรานักปฏิบัติ เราจะค้นหาความจริง

สิ่งที่เรารู้เราเห็นนี่เป็นความจริงหรือยัง ถ้าเป็นความจริง เราสงสัยใหม่ ถ้าเป็นความจริงนะ ตั้งแขนขาด มันตัดกิเลสขาดนี้ตั้งแขนขาด สะอาดหมดจด ไม่มีสิ่งใดทำให้ลั้งเลเลย แต่ลั้งเลใหม่

ลั้งเล ไม่ลั้งเลจะว่าผมเพี้ยนหรือเปล่า

สิ่งที่มันติดผิงออกมาต่างๆ ใ้ไหนทำของเราไป ถ้าทำของเราเป็นความจริงขึ้นมา มันจะเป็นความจริง ถ้าความจริง เราย้อนกลับมาที่นี้ ย้อนกลับไปพุทโธ

สิ่งที่รู้ที่เห็นนะ ที่ว่า มันละชั้นแล้ว มันอยู่นิ่งของมันแล้ว จิตมันวูบไปจนมันนิ่งอยู่

วูบไปจนนิ่งอยู่ นี่ขาดสตินะ ถ้าพุทโธๆๆ ถ้ามันละเอียดเข้ามาๆ ละเอียดจนมันจะพุทโธไม่ได้ ทุกคน ธรรมชาติมันต้องตกใจ โดยสามัญสำนึกของคนมันกลัวตาย ถ้าคนที่ล้มหายใจอยู่ มันก็คือมันเป็นปกติ ถ้าล้มหายใจขาด เราก็ต้องแปลกใจเป็นเรื่องธรรมดา

ที่นี้พอพุทโธๆ พอมันละเอียดเข้าไปจนแทบจะไม่มี ถ้ามันจะวูบ ความคิดมันจะสะดุ้งเลยละ แต่ถ้ามีสติควบคุมทันนะ ให้มันเป็นไป อะไรตายก่อน ขอคุณ เรายังไม่ตาย เราก็กำหนดไปเรื่อยๆ จิตมันจะละเอียดไปๆ ละเอียดไปจนล้มหายใจดับหายไปเลย แต่ดับด้วยสติปัญญาพร้อมนะ

แต่ในปัจจุบันนี้มันแก้งัดดับ พุทโธๆๆ มันจะให้ดับ มันจะปิดสวิทช์ ตกภวังค์
หมดนะ เพราะอะไร เพราะเราไปรู้ใจทย์ก่อนใจ รู้ใจทย์ว่ามันจะดับ ฉะนั้น บางที่เราแก้
พระบางองค์ บางองค์มาบอกจิตต้องพุทโธดับ ต้องลมหายใจดับ

เราบอกว่า ต้องไม่ดับ ต้องไม่ดับ เราพุทโธซัดๆ ต้องไม่ดับ

จริงๆ แล้วมันคือดับ มันดับโดยข้อเท็จจริง ดับโดยกำลัง ดับโดยความเป็นไป
ของจิต ดับไปโดยคำบริกรรม ไม่ใช่ดับเพราะเราอยากให้ดับ ไม่ใช่ดับเพราะการ
ปฏิเสธ

ฉะนั้น เวลาที่ว่า ดับโดยการปฏิเสธ ลมหายใจไม่มี จิตไม่มี รับรู้ไม่ได้...คำพูด
ฟังแค่นี้ก็รู้

แต่ถ้ามันเป็นความจริงนะ ความจริงเขาจะเอาความสมเหตุสมผล เขาจะเอาผล
ของสมาธิมาพูดกันว่า โอ้โฮ! มันสักแต่ว่าอย่างนั้นๆ สักแต่ว่าอย่างนั้นเลย โอ้โฮ! มันแว้ง
ว่าง

เออ! อันนั้นนะถูก

แต่มันดับหมดเลย ดับหมดเลย ดับไปแล้วก็มีติดติดตื้อไป ดับแล้วก็ไม่รู้อะไร
เลย ก็มันดับแล้วจะรู้อะไร ก็มันดับ...นี่เพราะมันคิดแบบวิทยาศาสตร์

แต่ถ้าเป็นความจริง พุทโธๆๆ อย่าทึ่งผู้รู้ อย่าทึ่งพุทโธ อย่าทึ่งผู้รู้ อย่าทึ่งพุท
โธ ที่ว่าจิตมันจะติดฝั่งอะไร นั้นนะมันติดออก ถ้าจิตมันจะนิ่งอยู่ มันเข้าไปนิ่งอยู่เลย

มันนิ่งอยู่เพราะมันสันนิษฐานไง มันสันนิษฐานว่านิ่งอยู่ เพราะมันทำอะไร
ไม่ได้ มันก็นิ่งอยู่เลย

แต่ถ้ามันนิ่งอยู่อย่างไรนะ เราต้องรู้สิว่ามันละเอียดอย่างไร ถ้ามันนิ่งอยู่ เดี่ยว
มันก็คลายออกมา ก็พุทโธต่อเนืองไป ถ้ามันพุทโธๆ จนเราจับต้นชนปลายไม่ได้ มันจะ
พุทโธไปแล้วมันขยับไม่ได้ แต่มันก็ไม่ลง พอมันคลายตัวออกมา เรานึกพุทโธได้ พุทโธ
ต่อเนืองไป พุทโธต่อเนืองไป

เว้นไว้แต่ถ้ามันทำแล้วมันเครียด มันอึดอัดขัดข้อง เราใช้ปัญญาได้ เราใช้ปัญญาอบรมสมาธิ ใช้ปัญญาหาเหตุหาผล ใช้ปัญญาเรื่องของจิต วิถีแห่งจิต จิต การกระทำมันเป็นอย่างไร เรารับรู้สิ่งใดมา รับรู้แล้ว ตอนนีเรานั่งคร่อมอะไรอยู่ สิ่งที่เป็นความรับรู้มันเป็นจริงหรือเปล่า ถ้ามันเครียด มันพุทโธไม่ได้ มันไม่มีทางเป็นไปได้ เราใช้ปัญญา ถ้าปัญญา พอมันมาเคลียร์ความสงสัยแล้ว พอเคลียร์ มันก็ถูกต้องดีงามหมดแล้ว กลับมาพุทโธ

ถ้าถูกต้องดีงาม เพราะคนเราใช้ปัญญาอบรมสมาธิ พอมันหยุดแล้วทำอย่างไรต่อ ทุกคนจะถามตรงนี้ ถ้าเรามีอะไรสงสัยใช่ไหม เราก็ใช้ปัญญาคลี่คลาย พอคลี่คลายจบแล้วทำอย่างไรต่อ

ถ้าคลี่คลายจบแล้วก็พุทโธต่อสิ พุทโธต่อไปเลย พุทโธต่อเนื่องไป ถ้าพุทโธต่อเนื่องไปมันจะเป็นจริง ถ้ามันเป็นจริงนะ เป็นสมาธิ เราก็รู้ว่าเป็นสมาธิ คนที่เป็นสมาธิต้องรู้ว่าเราเป็นสมาธิ

แล้วเวลาเป็นสมาธิ ขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปปนาสมาธิ เราจะรู้ เราจะรู้เพราะอะไร เพราะถ้าเป็นอัปปนา มันสักแต่ว่ารู้ มันละเอียด ละเอียดจนมันพุทออกมาเป็นคำพูดไม่ได้ แต่มันรู้ แล้วไม่ใช่หลับ แล้วไม่ต้องถามใครด้วย แล้วเวลามันออกจากอัปปนา มันคลายตัวออกมา เรารู้ เราเข้าไป เรารู้ว่าเข้าไป เราไปอยู่ที่นั่นนะ แล้วเราถอยออกมา เราไม่รู้จึกว่าเราถอยออกมาหรือ ถ้ามันไม่รู้ว่าจะถอยออกมา มันก็เป็นมิจฉาใจ มันก็เป็นสิ่งที่นึกเอาใจ

แต่ถ้าเราเข้าอัปปนาสมาธิ แล้วเราออกจากอัปปนาสมาธิ เราเป็นคนเข้าไป แล้วเราเป็นคนออกมา เราไม่รู้หรือที่เราออกมา เราไม่รู้หรือที่เราคลายออกมาสู่อุปจาระ ถ้าเรารู้ว่าสู่อุปจาระ มันจับอะไรได้แล้ว มันวิปัสสนาได้แล้ว มันก็จับต่อเนื่องไป นี้ถ้าคนทำมันรู้ชัดเจน สมเหตุสมผล มันมีความรู้ชัดเจน

แต่ถ้ามันยังไม่ชัดเจน มันก็มีปัญหา มีปัญหาว่า มันอยู่ขั้นไหน มันจะเพี้ยนไหม ทั้งๆ ที่เราปฏิบัติ ธรรมตาคนที่ถามก็มีหัตถกรรมในใจของตัวพอสมควรแหละ แต่พอ

มหัศจรรย์ เพราะจิตมันเป็นไง จิตมันเป็นของมันด้วยอำนาจวาสนาบารมี แต่คำถามว่า “ผมเพี้ยนไหม”

แสดงว่าเขาสงสัย ทั้งๆ ที่มันก็มีมหัศจรรย์อยู่นะ แต่มันก็แปลกใจนะ มันผิดคน เว้ย เฮ้ย! มึงจะหลุดหรือเปล่า

แต่ถ้ามีสติปัญญา เราสรุปตรงนี้ไง เราสรุป เขาบอกว่า ที่เขาทำมา ๒ ปี พิจารณากาย มันเห็นร้อยแปดไป

ถ้ามันเห็นร้อยแปด มันรู้เห็นมามาก กล่าวโดยสรุปเลย เขาบอกว่า พิจารณากายมามากแล้ว ทำมาเยอะทุกอย่าง ถ้าอธิบายไปมันจะยาวมากเลย

คนเรานะ ถ้าสติ สมาธิไม่แข็งแรง ทำจะมากจะน้อยขนาดไหน อย่างคนทำงาน อย่างพวกกรรมกรทำงานทั้งปีเลย เวลาหัวหน้ากองผู้อำนวยการเขาทำงานวันเดียว ค่าตอบแทนก็มากกว่าเราทั้งปี

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราทำ เราพิจารณามากมาย พิจารณามากมายเลย แต่ ถ้าศีลกับสมาธิไม่เข้มแข็ง ไม่มีกำลังพอ ทำงานทั้งปีเหมือนกรรมกร กรรมกรก็แรงงาน ขึ้นต่ำวันละ ๓๐๐ ปีหนึ่งได้เท่าไร ผู้บริหารเขาเซ็นชื่อเดียวเท่านั้นแหละ เขาเรียกทีหนึ่ง ๒๐-๓๐ ล้าน เขาเซ็นชื่อแกร็ก มาแล้ว เงินมาแล้ว

ไอ้เราทำทั้งปีเลย เพราะอะไร ก็นี่ไง ศีลกับสมาธิเราเข้มแข็งหรือเปล่า

ไม่ใช่ว่า “อู๊ย! พิจารณามา ๒ ปี พิจารณากายมาเต็มที่เลย ทำแล้ว”

เราจะทำแบบผู้บริหารหรือจะเป็นกรรมกรละ วันละ ๓๐๐ หรือจะเซ็นชื่อเอา บริษัททั้งบริษัทเลย

นี่พูดถึงถ้าทำถูกต้องมันอย่างนี้ ถ้าพูดถึงนะ ถ้าไม่สันนิษฐานเอาละ ตอนนี้อย่างทุกคนเขากลับ เขาต้องว่าสันนิษฐานเอา กลับไป จะบอกว่าตัวเองรู้ก็กลัวเขาจะซักไซ้ ใ้ว่าจะไม่รู้หรือ ฉันทก็มีคุณธรรมนะ

ฉะนั้น ถึงบอกว่า ทำแบบนี้สันนิษฐานเอา ก็มึงเดา ก็บอกสิว่าไม่รู้ ก็จบ สันนิษฐานเอา ก็มึงไม่รู้ รู้ มึงจะสันนิษฐานอะไร ก็บอกมาสิ มันเป็นอย่างไรรนะ

จะนั้น เขาบอก เวลาเขาสรุปแล้ว สรุปว่า ตั้งแต่ปฏิบัติมาแล้วจิตใจเขาดีขึ้น เห็นคนกับสัตว์มีคุณค่าเท่ากัน

ทุกอย่างมันก็อยู่ที่ว่า ถ้าจิตใจเราสูงส่งขึ้นมาอย่างนี้ กรณีอย่างนี้เราปฏิบัติธรรม เราศึกษาแล้วเราจะมีคุณธรรมแบบนี้ คุณธรรมคือว่าเราจะไม่เบียดเบียนใคร เราจะเห็นคุณค่าของสิ่งมีชีวิต นี่พูดถึงเวลาจิตใจที่มีคุณธรรมนะ

แต่เวลาอริยบุคคล ผู้ที่พิจารณาเห็นตามความเป็นจริงจนสังโยชน์ขาดไป ๓ ตัว สังโยชน์ขาดไป ๓ ตัว นี่ไม่สัลลพตปรามาส ไม่ลุ่มไม่คล้ำในศีล นี่เขาทุ่มเททั้งชีวิตนะ เขาถึงทุ่มเทได้ ดูพระจักขุบาล ตาจะบอด ให้มันบอดไป พระโสณะเดินจงกรม ฝ่าเท้ามันจะแตก เลือดมันจะเป็นที่เชือดโคของใคร ไม่สนเลย เห็นไหม เขาทุ่มเทขนาดนั้นนะ ถ้าจิตใจมันพาดเข้าสู่กระแสแล้ว

จะนั้น เขาบอกว่า เขาเห็นว่าทุกชีวิตเหมือนกัน ทุกอย่างเหมือนกัน

นี่เป็นความเห็นใจ

แต่ถ้าเป็นอริยบุคคลนะ มันไม่ต้องพูดออกมาเลยละ เขาจะไม่ยอมก้าวล่วง เขาจะก้าวล่วงสิ่งนั้นไม่ได้ เพราะเขามีความปรารถนาว่าเขาจะเอาสมบัติที่ดีขึ้นไปกว่านั้น ถ้าเขาจะเอาสมบัติที่ดีกว่านั้น เขาจะทำอย่างนั้นได้

จะนั้น เขาบอกว่าชั้น ๕ มันดีดออกไปเลย

นั่นคือเหตุของเขา ผลของเขาคือนี้ไง ผลของเขาคือว่าเขาเห็นสัตว์ทุกอย่างมีชีวิตเท่ากัน

ไอนั้นเหตุ เหตุคือชั้น ๕ มันดีดออกไปไง ดีดบึง! ออกไปเลย ชั้นขาดเลย แล้วผลของมันก็คือนี้ไง คือว่าเห็นสัตว์ทุกชีวิตมีค่าเท่ากัน

ไอนั้นข้างนอก ไอนั้นข้างนอก แล้วจิตมันลุ่มคล้ำไหม เวลาพูดถึงเรื่องส่วนตัวของเราไม่พูดถึง ไปพูดถึงเรื่องข้างนอกไง เรื่องของคนอื่นไง คนนั้น เราเห็นความบกพร่องของคนอื่น แต่ความบกพร่องของเราละ นี่ถ้าเป็นข้างใน ถ้าเป็นข้างในมันจะอยู่ข้างใน ข้างในมันจะชัดเจนของมัน

จะนั้น สิ่งที่ว่าเขาพูดว่าเขาเห็นอย่างนั้น

อันนี้เราบอกคุณธรรม ถ้าเขารู้เห็นว่าสิ่งมีชีวิตทุกอย่างมีคุณค่าเท่ากัน เราก็สาธุ ถ้าจิตใจของคนเป็นธรรมที่มองเห็นสังคัมแล้วไม่เอาเปรียบสังคัม จิตใจเป็นสาธารณะ เห็นสิ่งใดแล้วมีคุณประโยชน์หมด เราก็สาธุ

เราก็สาธุว่า จิตใจของคน คนดีมันดีกว่าคนไม่ดีอยู่แล้วแหละ คนดีมันต้องดีกว่าคนเลว คนเลวมันเห็นแก่ตัว มันจะเอาเราเปรียบ ใช้อย่างนั้นนะคนเลว แต่ว่าคนดี คนดีก็คือคนดี แล้วคนดีคืออะไรละ คนดีก็ตายไป คนดีก็เกิดตายเหมือนกัน แต่ถ้าอริยบุคคลละ เขาดีในหัวใจของเขา อันนั้นอีกกรณีหนึ่งนะ

จะนั้น เราพูดออกมาให้เห็น เพราะเขาบอกว่า คำถามคือว่าอาการที่เขาเป็นนี่ ปกติหรือไม่ มันผิดเพียงอย่างไร ขอให้หลวงพ่อบอก

นี่มันเป็นปกติ ปกติของคนที่ภาวนา พอภาวนา จิตใจมันพัฒนาขึ้น มันดีขึ้น แต่มันมีงานให้ทำต่อเนื่องขึ้นไปอีก ต่อเนื่องขึ้นไปจนมันถึงอกุปปธรรม ถึงสัจจะความจริงที่เราแสวงหา อันนั้นถ้าถึงอกุปปธรรมแล้วจบ

แต่ถ้ายังไม่ถึงอกุปปธรรม เราจะต้องชวนช่วยพยายามของเรา ทำประโยชน์กับเรา เพราะเราเริ่มภาวนามาแล้ว เราภาวนาแล้วเราเห็นเหตุเห็นผลแล้ว คนที่เขายังไม่ภาวนา ภาวนาแล้วเขายังสงสัย เขายังมีติดบอดอยู่ นี่เราภาวนา เราดูเราเห็นใจ เพราะความรู้ความเห็น ความเห็นเพราะคำถามมันฟ้องอยู่เหมือนกัน คำถามเขาฟ้องว่าเขาหนึ่ง คำถามเขาว่า ชั้นเขาแยกจากกันเลย แล้วจิตมันไปอยู่นิ่งเลย

ไอนี้คือเหตุไฉน พยายามจะบอกว่า เหตุอย่างนี้ หลวงพ่อเห็นด้วยหรือเปล่า เหตุที่ผมเป็นนี้หลวงพ่อบอกด้วยไหม

เราเห็นด้วย แต่เห็นด้วยมันเป็นอาการ เพราะอะไร เพราะคำว่า “ติดฝั่ง” มันเหมือนการปฏิเสธ มันไม่ได้เห็นด้วยปัญญา มันไม่ได้พิจารณาโดยมรรค โดยภาวนามยปัญญา อันนี้มันภาวนาด้วยสันนิษฐาน เห็นไหม โลกก็เป็นแบบนี้ แต่ธรรมจากการปฏิบัติก็ต้องเป็นแบบนี้ เราไม่ใช่บอกว่าผิด แต่เราก็กังไม่ได้บอกว่ามันถึงที่สุด คือถึงที่สุดคือเป็นผล เป็นผล แต่มันพิจารณามา มันก็ต้องทำอย่างนี้

ฉะนั้น เราถึงบอกว่า ที่ทำมาไม่ผิด แต่ต้องทำต่อเนืองไป มันยังไม่ถึงที่หน้า
ไว้วางใจ เราต้องทำภาวนาของเราเพื่อประโยชน์กับเรา
แต่ถ้าว่าเพี้ยนใหม่ ไม่เพี้ยน เอวัง